

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 198/2017
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Στ' Τμήμα)
Συνεδρίαση της 20ης-9-2017

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Ιωάννης – Κωνσταντίνος Χαλκιάς, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη : Ιωάννης Διονυσόπουλος, Παρασκευάς Βαρελάς, Θεόδωρος Ψυχογιός, Γεώργιος Κανελλόπουλος, Βασιλική Τύρου, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Γαρυφαλιά Σκιάνη, Γεώργιος Ανδρέου, Ευαγγελία Σκαλτσά, Βασίλειος Κορκίζογλου, Χαράλαμπος Μπρισκόλας και Νικόλαος Καραγιώργης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Θεόδωρος Γ. Ψυχογιός, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

Ερώτημα: Το έγγραφο με αριθμό πρωτ. 515/8-3-2017 του κ. Υφυπουργού Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Περίληψη ερωτημάτων: 1) Είναι νόμιμη η διαγραφή ασφαλισμένου του τ. ΤΣΑΥ από τον κλάδο μονοσυνταξιούχων και η συνακόλουθη επιστροφή των οικείων ασφαλιστικών εισφορών, ως αχρεωστήτως καταβληθεισών;

2) Σε περίπτωση που δοθεί καταφατική απάντηση στο 1^ο ερώτημα, είναι νόμιμος ο συμψηφισμός των αχρεωστήτως καταβληθεισών ασφαλιστικών εισφορών για τον κλάδο μονοσυνταξιούχων με τις λοιπές ασφαλιστικές εισφορές υποχρεωτικού χαρακτήρα;

3) Σε περίπτωση που δοθεί αρνητική απάντηση στο 1^ο ερώτημα, μπορούν να καταλογιστούν αναδρομικά οι οφειλόμενες για τον κλάδο αυτό εισφορές όσων ασφαλισμένων καλοπίστως αιτήθηκαν τη διαγραφή τους από τον κλάδο αυτό ή διέκοψαν την καταβολή των οικείων εισφορών, δεδομένου ότι το ίδιο το Ταμείο τους ενημέρωνε αρμοδίως ότι έχουν το δικαίωμα προς τούτο, σύμφωνα και με τις σχετικές αποφάσεις του Δ.Σ. του;

4) Συναφώς, μπορούν να καταλογιστούν αναδρομικά οι λοιπές ασφαλιστικές εισφορές υποχρεωτικού χαρακτήρα, τις οποίες σταμάτησαν να καταβάλλουν

οι ασφαλισμένοι προσβλέποντας σε δυνατότητα συμψηφισμού; Σε καταφατική περίπτωση αυτές θα καταλογιστούν με τόκο και προσαυξήσεις;

Για τα πιο πάνω ερωτήματα, το Στ' Τμήμα ΝΣΚ, γνωμοδότησε ως εξής:

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

1. Από το ως άνω έγγραφο ερώτημα, που υπογράφεται από τον Υφυπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα:

Με το ν. 982/1979 θεσμοθετήθηκε το καθεστώς μονοσυνταξιούχων του Ταμείου Συντάξεων και Αυτασφάλισης Υγειονομικών (Τ.Σ.Α.Υ). Συγκεκριμένα προβλέφθηκε, δυνάμει των περιπτ. α' και β' της παραγράφου 8 του άρθρου 7 του ως άνω νόμου, η προαιρετική υπαγωγή ορισμένων κατηγοριών ασφαλισμένων του Ταμείου στο καθεστώς μονοσυνταξιούχων, προκειμένου, μέσω της καταβολής αυξημένων εισφορών ασφάλισης, να θεμελιώσουν δικαίωμα σε προσαύξηση του ποσού της χορηγούμενης σύνταξης.

2. Όπως προκύπτει από τις οικείες διατάξεις, δικαίωμα ένταξης στο καθεστώς μονοσυνταξιούχων είχαν, κατ' αρχήν, οι ασφαλισμένοι του Τ.Σ.Α.Υ, εφόσον δεν υπάγονταν στην ασφάλιση άλλου φορέα κύριας ασφάλισης ή το Δημόσιο, και σύμφωνα με τις ειδικότερες προϋποθέσεις που ορίζονταν στις σχετικές διατάξεις. Μολονότι η ένταξη στο καθεστώς των μονοσυνταξιούχων ήταν προαιρετική, ουδέποτε προβλέφθηκε η δυνατότητα υποβολής αίτησης διαγραφής εκ μέρους του ασφαλισμένου που είχε κάνει χρήση του οικείου δικαιώματος. Αντιθέτως, με την υπαγωγή του ασφαλισμένου στον κλάδο μονοσυνταξιούχων, καθίστατο υποχρεωτική και η καταβολή αυξημένων εισφορών που προβλέπονταν σε αυτόν, ενώ οι τελευταίες καταβάλλονταν σύμφωνα με τις διατάξεις που ίσχυαν κάθε φορά για την καταβολή των εισφορών του κλάδου κύριας σύνταξης, σύμφωνα με την περίπτωση β' της παρ. 8 του άρθρου 7 του ν. 982/1979. Τέλος, στην περίπτωση κατά την οποία το πρόσωπο που είχε υπαχθεί στον κλάδο μονοσυνταξιούχων συνταξιοδοτείτο από άλλο φορέα ή από το Δημόσιο, προβλεπόταν επιστροφή των καταβληθεισών στον κλάδο αυτό εισφορών.

3. Στο πλαίσιο προσφυγής ασφαλισμένου του Τ.Σ.Α.Υ που αφορούσε την επιστροφή καταβληθεισών εισφορών στον κλάδο μονοσυνταξιούχων, στην περίπτωση που δεν συνέτρεχε η ανωτέρω περιοριστικά αναφερόμενη προϋπόθεση συνταξιοδότησης από άλλο φορέα ή από το Δημόσιο,

εκδόθηκαν οι αποφάσεις με αριθμούς 4041/1984 και 4045/1986 του Ειρηνοδικείου και του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, αντίστοιχα, δυνάμει των οποίων αναγνωρίστηκε το δικαίωμα του προσφεύγοντος να του επιστραφούν τα οικεία ποσά, κατ' αναλογία με την ως άνω διάταξη. Συγκεκριμένα, έγινε δεκτό από τα επιληφθέντα δικαστήρια, ότι η γενική αρχή περί μη επιστροφής των ασφαλιστικών εισφορών εφαρμόζεται σε περιπτώσεις υποχρεωτικής ασφάλισης και όχι όταν πρόκειται για προαιρετική καταβολή πρόσθετης εισφοράς, όπως αυτή του κλάδου μονοσυνταξιούχων.

4. Κατόπιν τούτων, το Διοικητικό Συμβούλιο του Τ.Σ.Α.Υ, με την απόφασή του με αριθμό 817/16-12-1986, αποφάσισε τη γενική εφαρμογή των ανωτέρω αποφάσεων επί όλων των υγειονομικών, οι οποίοι θα υπέβαλαν αίτηση υπαγωγής στον κλάδο μονοσυνταξιούχων και οι οποίοι θα είχαν το δικαίωμα επιστροφής -ατόκως- των πρόσθετων ασφαλιστικών εισφορών που κατέβαλαν για τον κλάδο αυτό. Η ανωτέρω απόφαση του Δ.Σ παρέμεινε σε ισχύ και μετά την κατάργηση, δυνάμει του άρθρου 18 του ν. 1976/1991, του εδαφίου που αφορούσε στην επιστροφή των ασφαλιστικών εισφορών του κλάδου μονοσυνταξιούχων, σε περίπτωση συνταξιοδότησης από άλλο φορέα ή από το Δημόσιο. Ως εκ τούτου, το Ταμείο συνέχιζε να δέχεται αιτήσεις διαγραφής από τον κλάδο μονοσυνταξιούχων και να επιστρέφει τα σχετικά ποσά στους αιτηθέντες τούτο ασφαλισμένους του ακόμη και μετά την κατάργηση του ανωτέρω εδαφίου, την αναλογική εφαρμογή του οποίου είχαν δεχθεί τα επιληφθέντα Δικαστήρια, προκειμένου να αναγνωρίσουν το δικαίωμα όλων των ασφαλισμένων του κλάδου σε επιστροφή των οικείων ασφαλιστικών εισφορών.

5. Μετά την ψήφιση του ν. 3655/2008 και την ενοποίηση του Τ.Σ.Α.Υ στο Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολουμένων, ανακλήθηκαν, με την απόφαση με αριθμό 58/2/10-2-2009 του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Τ.Α.Α, οι αποφάσεις με αριθμούς 817/1986 και 114/1992 του τ. Τ.Σ.Α.Υ, κατά το μέρος που αυτές αφορούσαν στη γενική εφαρμογή των ως άνω δικαστικών αποφάσεων, και αποφασίστηκε η επιστροφή των οικείων εισφορών μόνο σε όσους είχαν υπαχθεί στον κλάδο αυτό μέχρι την ημερομηνία λήψης της απόφασης αυτής.

6. Μεγάλος αριθμός ασφαλισμένων του τ. Τ.Σ.Α.Υ, ενημερώθηκε αρμοδίως και μέσω εγγράφων από το Ταμείο περί δυνατότητας διαγραφής από τον κλάδο μονοσυνταξιούχων και επιστροφής των οικείων καταβληθεισών εισφορών. -Εξαιτίας των ανωτέρω, υποβλήθηκαν στο τ. ΤΣΑΥ (και αργότερα στο ΕΤΑΑ), αιτήσεις διαγραφής και επιστροφής ασφαλιστικών εισφορών, ενώ επιπλέον πολλοί ασφαλισμένοι που είχαν υπαχθεί στον κλάδο

μονοσυνταξιούχων διέκοψαν την καταβολή των εισφορών αυτών, θεωρώντας καλοπίστως ότι είχαν το δικαίωμα προς τούτο, σύμφωνα και με την μέχρι τότε ενημέρωσή τους από το Ταμείο. Επιπλέον, ορισμένοι εκ των ασφαλισμένων του τ. ΤΣΑΥ, αιτούμενοι την επιστροφή εισφορών που είχαν καταβάλει για τον κλάδο μονοσυνταξιούχων, σταμάτησαν να καταβάλλουν και τις εισφορές για τον κλάδο κύριας σύνταξης, εμπιστευόμενοι πάντοτε τις σχετικές οδηγίες του Ταμείου, περί μελλοντικού συμψηφισμού των τελευταίων με τις «αχρεωστήτως» καταβληθείσες εισφορές υπέρ του κλάδου μονοσυνταξιούχων. Στη συνέχεια, με αποφάσεις του αρμόδιου Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου απορρίφθηκαν οι σχετικές πράξεις περί επιστροφής εισφορών, έκτοτε δε, έχει δημιουργηθεί μείζον πρόβλημα ανασφάλειας δικαίου.

7. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο κλάδος μονοσυνταξιούχων καταργήθηκε με τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 94 του ν. 4387/2016, από 1-1-2016, και, ως εκ τούτου, όλες οι υποθέσεις αφορούν εκκρεμείς ή ήδη διεκπεραιωθείσες αιτήσεις, υποβλήθηκαν τα προαναφερθέντα ερωτήματα.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

8. Από τις διατάξεις του άρθρου 7§8 του ν. 982/1979, ως ισχύουν, μετά από μεταγενέστερες νομοθετικές παρεμβάσεις, προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«α) Οι ασφαλισμένοι του Τ.Σ.Α.Υ., εφ' όσον δεν υπάγονται στην ασφάλιση άλλου φορέα κύριας ασφάλισης ή το Δημόσιο, δικαιούνται προσαύξηση του ποσού της σύνταξης που λαμβάνουν κάθε φορά από το Ταμείο, σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων περιπτώσεων, ως εξής:

αα) Οι ήδη ασφαλισμένοι του Τ.Σ.Α.Υ. μέχρι την 31.12.1990, που δεν έχουν επιλέξει μέχρι την ημερομηνία αυτή την υπαγωγή τους στο καθεστώς μονοσυνταξιούχων του Ταμείου, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου αυτής, όπως αντικαταστάθηκε από τις διατάξεις του άρθρου 29 του ν. 1539/1985, καθώς και όσοι υπάγονται στην ασφάλιση του Ταμείου, από την 1.1.1991 δικαιούνται την πιο πάνω προσαύξηση, εφ' όσον υποβάλουν σχετική αίτηση και παραμείνουν στην ασφάλιση 4 έτη, από την ημερομηνία της υπαγωγής τους στο καθεστώς των διατάξεων αυτών, που αυξάνονται κατά ένα έτος για κάθε διετία από την 1.1.1992 και στο εξής, μέχρι τη συμπλήρωση 15 ετών.

ββ) Την πιο πάνω προσαύξηση, ύστερα από αίτησή τους δικαιούνται και οι ασφαλισμένοι του Τ.Σ.Α.Υ., που υπάγονται ως έμμισθοι στην ασφάλιση άλλου φορέα κύριας ασφάλισης ή το Δημόσιο και διακόπτουν την ασφάλισή τους ή

αποχωρούν από τη θέση τους, χωρίς να θεμελιώσουν δικαίωμα σύνταξης, ανεξάρτητα από το χρόνο υπαγωγής τους στην ασφάλιση του Τ.Σ.Α.Υ. Τα πρόσωπα αυτά, για να λάβουν την προσαύξηση, θα πρέπει να παραμείνουν στην ασφάλιση τουλάχιστον 5 έτη, από την ημερομηνία υπαγωγής τους στο καθεστώς μονοσυνταξιούχων του Ταμείου.

Οι υπαχθέντες στο καθεστώς των μονοσυνταξιούχων υγειονομικοί, των οποίων η αίτηση υποβλήθηκε μέχρι 3.12.91 δεν υπάγονται στους κατά τα ανωτέρω περιορισμούς. Οι περιορισμοί αυτοί δεν έχουν επίσης εφαρμογή στις περιπτώσεις απονομής σύνταξης λόγω θανάτου ή ανικανότητας, όταν ο ασφαλισμένος ανάπηρος ή ο αποβιώσας έχει συμπληρώσει διετία από την ημερομηνία υπαγωγής στο καθεστώς μονοσυνταξιούχων.

(Οι ως άνω διατάξεις του εδαφίου α' είχαν αντικατασταθεί με την παράγραφο 1 του άρθρου 29 του ν. 1539/1985 (Α' 64) και ακολούθως τροποποιήθηκαν ως ανωτέρω με την παράγραφο 1 του άρθρου 18 του ν.1976/1991 (Α' 184) και στη συνέχεια τροποποιήθηκαν με το άρθρο 16 του ν.2217/1994 (Α' 83).

γγ) κατ' εξαίρεση των ανωτέρω, όσοι υπαχθούν στο καθεστώς των μονοσυνταξιούχων μέχρι 31.12.2002 δικαιούνται την πιο πάνω προσαύξηση, εφόσον παραμείνουν στην ασφάλιση επί τετραετία.

(Η περίπτ. γγ' προστέθηκε με την παρ. 18 του άρθρου 13 του ν.3050/2002, Α' 214/13.9.2002).

δδ) Οι ήδη συνταξιούχοι του Ταμείου Συντάξεως και Αυτασφαλίσεως Υγειονομικών (Τ.Σ.Α.Υ.), οι οποίοι δεν εντάχθηκαν στο καθεστώς των μονοσυνταξιούχων του Ταμείου, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου αυτής, δικαιούνται την ανωτέρω προσαύξηση, εφόσον υποβάλουν σχετική αίτηση μέσα σε τρεις (3) μήνες από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού και καταβάλουν τις ανάλογες ασφαλιστικές εισφορές, από την έναρξη ισχύος του ν.982/1979 και μέχρι την ημερομηνία συνταξιοδότησής τους. Οι εισφορές υπολογίζονται ύστερα από αναλογιστική μελέτη. Η προσαύξηση αρχίζει από την πρώτη του επόμενου μήνα της εξόφλησης της οφειλής.

(Η περίπτ. δδ' προστέθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 18 του ν.3232/2004, Α' 48/12.2.2004).

β) Η εισφορά, που καταβάλλεται από τα πρόσωπα του προηγούμενου εδαφίου, για την προσαύξηση της σύνταξής τους ως μονοσυνταξιούχων, είναι ίση με το 50%, της εισφοράς του κλάδου κύριας σύνταξης του Ταμείου, όπως αυτή ισχύει κάθε φορά. Η αύξηση αυτή ισχύει από 1.1.1991. Οι πιο πάνω εισφορές καταβάλλονται στο Ταμείο, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για την καταβολή των εισφορών του κλάδου κύριας σύνταξης και σε περίπτωση καθυστέρησης αναπροσαρμόζονται στο ύψος του ποσού της

εισφοράς, που ισχύει κάθε φορά κατά το χρόνο της καταβολής και επιβαρύνονται επίσης με τις πρόσθετες επιβαρύνσεις, που προβλέπονται για τις εισφορές του κλάδου κύριας σύνταξης. Σε κάθε περίπτωση υπαγωγής στο καθεστώς μονοσυνταξιούχων του Ταμείου, για τη χορήγηση της προσαύξησης είναι απαραίτητο να καταβληθούν όλες οι προηγούμενες εισφορές, περιλαμβανομένων και εκείνων που αντιστοιχούν σε χρονικά διαστήματα, κατά τα οποία ο ασφαλισμένος υπάγεται στην ασφάλιση άλλου φορέα κύριας ασφάλισης ή το Δημόσιο. Οι εισφορές αυτές υπολογίζονται από την ημερομηνία υπαγωγής στην ασφάλιση του Ταμείου ή αν αυτή προηγείται της 1.1.1980, από την ημερομηνία αυτή, με βάση το ασφάλιστρο που ισχύει κατά το χρόνο της καταβολής.

(Το εδάφιο β' αντικαταστάθηκε ως άνω με την παράγραφο 2 του άρθρου 18 του ν. 1976/1991, Α' 184).

γ)....(Σημ. Η περίπτωση γ' αναφέρεται αναλυτικά στα ποσοστά προσαύξησης της σύνταξης που χορηγείται στους μονοσυνταξιούχους).

δ) Οι δικαιούχοι των ανωτέρω προσώπων δικαιούνται της προσαυξήσεως, εφ' όσον ο ησφαλισμένος θα εδικαιούτο ή ο συνταξιούχος ελάμβανε την ως άνω προσαύξηση, το ποσοστόν δε της προσαυξήσεως κατανέμεται κατά τα εκάστοτε ισχύοντα δια τον Κλάδον Συντάξεως του Ταμείου. Κατά πάσαν περίπτωσιν απονομής της προσαυξήσεως απαιτείται η εξόφλησις των οφειλών εξ εισφορών κατά τα ισχύοντα δια τον Κλάδον Συντάξεως του Ταμείου».

9.Εξάλλου από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 51 και των παραγράφων 5 και 6 του άρθρου 94 του ν. 4387/2016 (Α' 85), προβλέπονται τα εξής:

Άρθρο 51

«Ενιαίος Φορέας κοινωνικής Ασφάλισης-Σύσταση-Σκοπός»

1. Συνιστάται Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης», αποκαλούμενο στο εξής «Ε.Φ.Κ.Α.», το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και έχει την έδρα του στην Αθήνα. Από 1.1.2017, οπότε και αρχίζει η λειτουργία του ως φορέα κύριας κοινωνικής ασφάλισης, εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. αυτοδίκαια οι υφιστάμενοι φορείς κύριας κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα με τα άρθρα 53 επ. και ο Ε.Φ.Κ.Α. καθίσταται οιοονεί καθολικός διάδοχος αυτών» (...)

Άρθρο 94

....5. Ο Κλάδος Μονοσυνταξιούχων του Τομέα Σύνταξης και Ασφάλισης Υγειονομικών (ΤΣΑΥ) καταργείται από 1.1.2016. Για τους ασφαλισμένους που προέρχονται από το ΤΣΑΥ και έχουν υπαχθεί προαιρετικά στην ασφάλιση του

A

Κλάδου Μονοσυνταξιούχων, η επιπλέον παροχή θα υπολογίζεται, για κάθε έτος καταβολής επιπλέον εισφοράς, με ετήσιο συντελεστή αναπλήρωσης 0,075% για κάθε ποσοστιαία μονάδα (1%) επιπλέον εισφοράς. Ο συντάξιμος μισθός σε αυτήν την περίπτωση θα προκύπτει λαμβάνοντας υπόψη τη βάση υπολογισμού της επιπλέον εισφοράς. Οι διατάξεις των άρθρων 28 και 33 εφαρμόζονται αναλόγως. (Το δεύτερο και το τρίτο εδάφιο της παρ.5 αντικαταστάθηκαν ως άνω με το άρθρο 234 παρ.11 του ν.4389/2016, Α' 94/27.5.2016).

6. Κάθε διάταξη που ρυθμίζει διαφορετικά τα θέματα του άρθρου αυτού καταργείται».

10. Σημειώνεται ότι, με τη διάταξη του άρθρου 53 παρ. 1 Γ' του ν. 4387/2016, προβλέπεται ρητά η ένταξη του Ε.Τ.Α.Α. στον Ε.Φ.Κ.Α. και ειδικότερα, με την υποπερίπτωση ββ', η ένταξη του Τομέα Σύνταξης και Ασφάλισης Υγειονομικών (Τ.Σ.Α.Υ.) και του Κλάδου Μονοσυνταξιούχων.

11. Τέλος στην παράγραφο 10 του άρθρου 20 του ν.2556/1997 ορίζεται ότι: "Οι καθυστερούμενες ασφαλιστικές εισφορές προς το Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε., το Τ.Σ.Α.Υ., το Ταμείο Νομικών, τα Ταμεία Προνοίας Δικηγόρων Αθηνών, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης και το Ταμείο Υγείας Δικηγόρων Επαρχιών αναπροσαρμόζονται στο ποσό των ασφαλιστρών που ισχύουν για κάθε Ταμείο κατά το χρόνο καταβολής τους και επιβαρύνονται με το πρόσθετο τέλος, που προβλέπεται από την παράγραφο 8 του άρθρου 21 του ν.1976/1991, όπως ισχύει κάθε φορά. Το ανωτέρω πρόσθετο τέλος υπολογίζεται επί του ποσού της αρχικής οφειλής και από το χρόνο που κατέστη απαιτητή".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ.

Από τις προπαρατεθείσες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσονται, και την υπαγωγή σ' αυτές των προεκτεθέντων πραγματικών περιστατικών, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

12. Τα υπό εξέταση –γενικότερου ενδιαφέροντος- ερωτήματα, ενόψει των προαναφερόμενων διατάξεων των άρθρων 51 και 53 του ν. 4387/2016, σε συνδυασμό προς τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2γ' του ν. 3086/2002 (Οργανισμός Ν.Σ.Κ.), υποβάλλονται παραδεκτά από τον κ. Υφυπουργό του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ως ασκούντος την εποπτεία επί του Ε.Φ.Κ.Α., οιονεί καθολικού διαδόχου του Ε.Τ.Α.Α. (το οποίο είχε διαδεχθεί το Τ.Σ.Α.Υ., δυνάμει των άρθρων 25 και 38 του ν. 3655/2008) (πρβλ ΟΛΝΣΚ180/2012). Επομένως, το Τμήμα προβαίνει νομίμως στην επί της ουσίας διερεύνηση των υποβληθέντων ερωτημάτων.

Επί του πρώτου ερωτήματος (περί της δυνατότητας ή μη διαγραφής των προαιρετικώς ασφαλισθέντων και επιστροφής σε αυτούς των καταβληθεισών εισφορών).

13. Προαιρετική είναι η ασφάλιση, όταν η κοινωνικοασφαλιστική σχέση δεν καθιδρύεται υποχρεωτικώς αλλά μετά από αίτηση του ασφαλισμένου και συνίσταται: α) είτε στην εξ αρχής γένεση της σχέσης αυτής δια της υπαγωγής του ενδιαφερόμενου, για πρώτη φορά, σε ειδικό καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης (προαιρετική ασφάλιση με στενή έννοια), β) είτε σε συνέχιση προηγηθείσας υποχρεωτικής ασφαλιστικής σχέσης ή γ) μόνο σε επέκταση της τελευταίας με την καταβολή και λήψη αυξημένων εισφορών και παροχών, αντίστοιχα (βλ. ΓνωμΟΛΔικΕΤΑΑ της 5/11/2009, Αντ. Πετρόγλου, Δίκ. Κοινων. Ασφάλ. 1974, σελ. 154).

14. Εξάλλου, από το συνδυασμό των προαναφερόμενων διατάξεων του ν. 982/1979, προκύπτει ότι οι ασφαλισμένοι του Τ.Σ.Α.Υ., οι οποίοι δεν είχαν υπαχθεί σε άλλο φορέα κύριας ασφάλισης ή στο Δημόσιο και ελάμβαναν σύνταξη λόγω γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου από 1.1.1982 και εφεξής, edικαιοούνται την καθοριζόμενη, στα εδάφια α' και γ' της παρ. 8 του άρθρου 7 του ν. 982/1979, προσαύξηση της σύνταξης που τους καταβάλλεται κάθε φορά, μόνον εφόσον, πριν από τη συνταξιοδότησή τους, είχαν υποβάλει αίτηση για να υπαχθούν οικειοθελώς στην ειδική κατηγορία των μονοσυνταξιούχων και κατέβαλλαν τις προβλεπόμενες στο εδάφιο β' της ανωτέρω διάταξης προσαυξημένες εισφορές (βλ. Σ.τ.Ε. 15/2011, 3379/2004, ΠρΕΛΣ 0203/2014).

15.Συνεπώς, η υπαγωγή των μονοσυνταξιούχων στο προαναφερθέν εξαιρετικό καθεστώς, ταξινομείται στην τρίτη από τις προαναφερθείσες μορφές προαιρετικής ασφάλισης, αφού αποτελούσε, σαφώς, επέκταση της ήδη υφιστάμενης υποχρεωτικής ασφαλιστικής τους σχέσης, είχε δε αυτή ως βασική προϋπόθεση τη μη υπαγωγή των ασφαλισμένων αυτών σε οποιοδήποτε άλλο καθεστώς κύριας ασφάλισης (βλ.ΠρΕΛΣ 0203/2014).

16.Παρατηρείται, ωστόσο, ότι ο νομοθέτης του ν. 982/1979, ενώ προνόησε ρητά για τις προϋποθέσεις της, κατόπιν αιτήσεώς τους (προαιρετικής) υπαγωγής των μονοσυνταξιούχων στο καθεστώς, που εισάγουν οι ρυθμίσεις του άρθρου 7 παρ. 8, εντούτοις δεν περιέλαβε και ρητή πρόβλεψη περί δυνατότητας αποχώρησης από το συγκεκριμένο ασφαλιστικό καθεστώς όσων ασφαλισμένων είχαν ενταχθεί σε αυτό, ούτε, βεβαίως, περί υποχρέωσης του Ταμείου προς απόδοση στους αποχωρούντες των, εκ μέρους αυτών, καταβληθεισών επί πλέον εισφορών (με μοναδική εξαίρεση,

Γ*

αυτή που αναφερόταν στο αρχικό κείμενο του άρθρου 7§8περ.β', αλλά μη ισχύουσα μετά το ν. 1976/1991, κατά την οποία ο ασφαλισμένος εισέπραττε τις καταβληθείσες εισφορές του «εάν ήθελε τύχει συντάξεως παρά ετέρου φορέως ή του Δημοσίου»).

17.Περαιτέρω, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 του Αστικού Κώδικα, σύμφωνα με το οποίο η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή κανόνων δημόσιας τάξης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι και στο χώρο του δικαίου της κοινωνικής ασφάλισης, πλην αντιθέτου νομοθετικής προβλέψεως, η ιδιωτική βούληση δεν δύναται να καταργήσει ή να ρυθμίσει διαφορετικά την –έστω και προαιρετικά- καθιδρυθείσα ασφαλιστική έννομη σχέση, η οποία, ως γνωστόν, κατά τη λειτουργία και την εξέλιξή της, διέπεται, πλέον, αποκλειστικά από διατάξεις δημόσιας τάξης, όπως είναι, ασφαλώς, οι κανόνες περί κοινωνικής ασφάλισης.

18.Συγκεκριμένα, γίνεται παγίως δεκτό από την υφιστάμενη νομολογία, ότι η δράση των ασφαλιστικών οργανισμών, που έχουν τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, διέπεται από την αρχή της νομιμότητας, τόσο κατά την έκδοση μονομερών διοικητικών πράξεων, όσο και κατά την κατάρτιση συμβάσεων από τους οργανισμούς αυτούς, οι δε σχέσεις μεταξύ των νομικών αυτών προσώπων δημοσίου δικαίου με τους ασφαλισμένους και τους εργοδότες τους, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τις εισφορές και εν γένει τις οικονομικές υποχρεώσεις τους, είναι σχέσεις δημόσιας εξουσίας, οι οποίες εξαιρούνται από το χώρο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, επομένως και από την αρχή της συμβατικής ελευθερίας που εισάγει το άρθρο 361 Α.Κ.

19.Ως εκ τούτου, η ύπαρξη και η έκταση της υποχρέωσης καταβολής κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών και κάθε υποχρέωσης που συνδέεται με τη χρηματοδότηση ασφαλιστικού φορέα με μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, δεν εναπόκεινται στην ιδιωτική βούληση αλλά, ενόψει και του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, ρυθμίζονται αποκλειστικώς με κανόνες δημόσιας τάξης, από τον νομοθέτη ή την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση, ενεργούσα βάσει της, κατ' άρθρο 43 παρ.2 του Συντάγματος, νομοθετικής εξουσιοδότησης (ΣΤΕ 5024/1987 Ολομ, 2559/2006, 1185/2010 επταμ., πρβλ. ΣΤΕ 3359/1988, 2629/2014, ΑΠ 9/2012 Ολομ, ΣΤΕ 1334/2017, ΕΛΣ 7424/2015, ΝΣΚ 90/2017).

20.Ενόψει των ανωτέρω παραδοχών, που αναδεικνύουν τις ιδιαιτερότητες της καθιδρυόμενης κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης είναι προφανές – και δη ανεξάρτητα από τη γενική θεωρία περί δυνατότητας ή μη ανάκλησης ευμενών, για τον διοικούμενο, διοικητικών πράξεων κατ' αίτηση αυτού- ότι το αίτημα του ασφαλισμένου για, μη ρητώς προβλεπόμενη από το

νόμο, κατάργηση, διακοπή ή μεταβολή της ασφαλιστικής του σχέσης, έστω και προαιρετικώς καθιδρυθείσης ως και η τυχόν παραίτησή του από την αξίωση περί απονομής ασφαλιστικών παροχών στερούνται ισχύος και, ως εκ τούτου, δεν υποχρεώνουν τον ασφαλιστικό του φορέα, αλλά ούτε του παρέχουν την ευχέρεια προς αποδοχή αυτών (πρβλ ΣτΕ 4760/2012, ΝΣΚ 90/2017, ΕΛΣ Πρ32 και 7/2011, τμ. Ι).¹

21. Η ως άνω ερμηνευτική θέση ενισχύεται, ασφαλώς, και από την ανάγκη σταθερότητας της ασφαλιστικής σχέσης, που αποτελεί σημαντική αξίωση της έννομης τάξης, κατά τη συναφή νομολογία (πρβλ ΣτΕ 4194/2000, 226/1998, 1059/1995, 1855/1994, ΕΛΣ Πρ32 και 7/2011) ως και από την εν γένει διαμορφωθείσα πάγια νομολογιακή παραδοχή ότι, εφόσον δεν υπάρχει αντίθετη ρύθμιση (ως εν προκειμένω, για την οικειοθελή αποχώρηση των μονοσυνταξιούχων) οι κανόνες που διέπουν την υποχρεωτική ασφάλιση έχουν εφαρμογή και στους προαιρετικά ασφαλισμένους (ΣτΕ 2646/2014, 3382/2003, 2184/2002, 1703/1988, κ.ά.).

22. Περαιτέρω, η εξυπηρέτηση των ασφαλιστικών υποχρεώσεων, εκ μέρους των κατά νόμον υποχρέων αποτελεί, ως γνωστόν, προϋπόθεση καίριας σημασίας για την ενίσχυση του ασφαλιστικού κεφαλαίου και την ύπαρξη λειτουργικού ασφαλιστικού συστήματος (βλ. ΣτΕ 1483/2016, 1717/94, 1670/90), η οποία αποτελεί βασική επιδίωξη της έννομης τάξης (βλ. άρθρ. 22 παρ. 5 Συντ/τος), με απώτερο σκοπό την υπηρετήση του γενικού συμφέροντος, ενώ η είσπραξη των σχετικών οφειλών των ασφαλισμένων από τα ασφαλιστικά Ταμεία διενεργείται στο πλαίσιο δεσμίας και ουχί διακριτικής ευχερείας των αρμοδίων προς τούτο διοικητικών οργάνων (ΣτΕ 711, 712/1993, ΔΕΑ 2699/2013, δημ. ΝΟΜΟΣ). Κατά συνέπεια, καθίσταται σαφές ότι και στην εδώ εξεταζόμενη περίπτωση η ένταξη στο καθεστώς των μονοσυνταξιούχων, παρά τον προαιρετικό της χαρακτήρα, κατέστησε υποχρεωτική τόσο την καταβολή των προσαυξημένων εισφορών από τους

¹ Με την αναφερθείσα απόφαση (ΣτΕ 4760/12) έγιναν, συναφώς, δεκτά τα εξής: (...) «η ασφάλιση των ανήλικων αγοριών που έχουν γεννηθεί πριν από την έναρξη ισχύος της ως άνω υπουργικής αποφάσεως για τη χορήγηση του προαναφερόμενου βοηθήματος είναι **προαιρετική** και μπορεί να διενεργηθεί μόνο μετά από αίτηση του κυρίως ασφαλισμένου γονέα ή κηδεμόνα τους, υπό τις προϋποθέσεις της καταβολής δικαιωμάτων εγγραφής και των εισφορών που αναλογούν στα αναγνωριζόμενα χρόνια ασφαλίσεως. Από την έναρξη όμως της ως άνω ασφαλίσεως οι κρατήσεις για το βοήθημα αυτό, δικαιούχος του οποίου είναι αποκλειστικώς το ασφαλισμένο παιδί, καθίστανται **υποχρεωτικές** για το γονέα, ο οποίος δεν έχει πλέον τη δυνατότητα να προβεί σε διακοπή της ασφαλίσεως του παιδιού του». Όμοια ερμηνευτική θέση περί του μη επιτρεπτού της αποχώρησης των προαιρετικώς ασφαλισθέντων στο τ. Τ.Σ.Α.Υ. διατυπώνεται και στην υπ' αριθμ. 39538/1975 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβούλου του εν λόγω Ταμείου, με το σκεπτικό ότι τέτοια πρόβλεψη δεν υφίσταται «εξ ουδεμιάς διατάξεως της υπέρ του Ταμείου νομοθεσίας».

υποχρέους, όσο και την είσπραξη αυτών από τον οικείο Ασφαλιστικό Οργανισμό.

23.Επομένως, για την ταυτότητα του αναφερθέντων νομικών λόγων, δύναται αναμφίβολα, στο πλαίσιο των ειρημένων ερμηνευτικών παραδοχών, να τύχει εφαρμογής και επί προαιρετικής ασφάλισης η γενική αρχή, που κρατεί επί υποχρεωτικής ασφάλισης, κατά την οποία οι εισφορές των ασφαλισμένων που καλύπτουν, νόμιμα, χρόνο ασφάλισης, αφού αποτελούν πόρους των ασφαλιστικών οργανισμών, με τους οποίους σχηματίζεται το ασφαλιστικό κεφάλαιο, δεν επιστρέφονται σ' αυτούς που τις κατέβαλαν. Η αρχή αυτή δεν κάμπτεται ακόμη και όταν υπάρχει, από τα πράγματα, η βεβαιότητα ότι δεν είναι εφικτή η χορήγηση ασφαλιστικών παροχών, λόγω μη συνδρομής των αναγκαίων προϋποθέσεων εκ μέρους τους, εκτός αν υπάρχει ρητή νομοθετική πρόβλεψη για τέτοια επιστροφή, οπότε το επιστρεφόμενο ποσό θεωρείται και αυτό ασφαλιστική παροχή (ΣτΕ 746/2011, 3003/2005, 701/1984, ΝοΒ 33, 177, ΔΕΑ 6211/2013, 1801/2012, 5057/2001, ΔΕφΛαρ 2/2005, ΝΣΚ 90/2017).²

24.Επισημαίνεται, εξάλλου, ότι ενδεχόμενη μη χορήγηση στους μονοσυνταξιούχους της προσαυξημένης παροχής του άρθρου 7 παρ. 8 α', γ' του ν.982/1979, για τον ως άνω λόγο, δεν μπορεί να ενεργοποιήσει την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 904 επ. του Α.Κ., περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, για αιτία που δεν επακολούθησε ή έληξε και, επομένως δεν μπορεί να καταστήσει απαιτητές, από την εν λόγω αιτία, τις προσαυξημένες εισφορές που κατέβαλαν αυτοί, κατά το διάστημα που διατηρούσαν την ιδιότητα του μονοσυνταξιούχου. Και τούτο διότι, κατά τα νομολογιακώς κρατούντα, προέχει εν προκειμένω, η εφαρμογή των προαναφερόμενων αρχών του Ασφαλιστικού Δικαίου, που κατισχύουν σαφώς των ως άνω γενικών διατάξεων του Α.Κ. (ad hoc ΣτΕ 701/1984, σελ. 5,6).

25.Επί πλέον, γίνεται δεκτό ότι η χορήγηση συντάξεως ορισμένου ύψους δεν αποτελεί δικαίωμα το οποίο εμπίπτει στην έννοια της περιουσίας που προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (βλ. υπόθεση Β. Jančović κατά Κροατίας) και ως εκ τούτου από το άρθρο αυτό δεν γεννάται υποχρέωση επιστροφής ασφαλιστικών εισφορών, όταν η νομοθεσία του συμβαλλομένου κράτους δεν προβλέπει την επιστροφή αυτών, ως εν προκειμένω (ΣτΕ 3003/2005).

² Έχει κριθεί, μάλιστα, ότι και η καταβολή, από τον ασφαλισμένο, πρόσθετων ασφαλιστικών εισφορών (για τον κλάδο των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων) δεν καθίσταται αχρεώστητη, ακόμη και αν στη συνέχεια ο ασφαλισμένος έπαυσε να υπάγεται στον παραπάνω κλάδο (Δ.Ε.Α. 3627/98, ΕΔΚΑ 1999, σελ. 199).

26.Επομένως, οι καταβληθείσες εισφορές των μονοσυνταξιούχων, κατά το χρονικό διάστημα που αυτοί ήταν ενταγμένοι στον σχετικό κλάδο, δεν κατεβλήθησαν αχρεωστήτως ή παρανόμως και, ως εκ τούτου, δεν είναι επιστρεπτές.

27.Κατά συνέπεια, ενόψει των προαναπτυχθέντων, τα υποβαλλόμενα αιτήματα των ασφαλισμένων του πρώην Τ.Σ.Α.Υ. για τη διαγραφή τους από τον κλάδο των μονοσυνταξιούχων και για την επιστροφή σε αυτούς των σχετικών ασφαλιστικών εισφορών, ως καταβληθεισών αχρεωστήτως, δεν διαθέτουν νόμιμο έρεισμα και, επομένως, πρέπει να απορριφθούν.

28.Σημειώνεται δε ότι τέτοιο έρεισμα δεν παρέχεται ούτε από τις αναφερθείσες δικαστικές αποφάσεις του Ειρηνοδικείου και Πολ. Πρωτοδικείου Αθηνών, λόγω έλλειψης γενικής δεσμευτικότητας αυτών πέραν των συγκεκριμένων διαδίκων, αλλά ούτε από τις, κατά καιρούς, εκδοθείσες αποφάσεις των Δ.Σ. του Τ.Σ.Α.Υ. και του Ε.Τ.Α.Α., καθόσον με αυτές δεν παρήχθη νέο κανονιστικό πλαίσιο, θεμελιωτικό νόμιμου δικαιώματος αποχώρησης ή και επιστροφής των εισφορών. Και τούτο, διότι ουδέποτε χορηγήθηκε η απαιτούμενη προς τούτο νομοθετική εξουσιοδότηση (πρβλ ΟΛΣΤΕ 710/2017, ΣΤΕ 1334/2017) και σε κάθε περίπτωση δεν προκύπτει η τήρηση της επιβαλλόμενης δημοσιότητας των ως άνω αποφάσεων για το υποστατό αυτών ως κανονιστικών πράξεων (πρβλ ΣΤΕ 1334/2017, 1080/2013).

29.Επισημαίνεται, δε ότι οι ως άνω διατυπούμενες ερμηνευτικές απόψεις δεν αναιρούνται από το γεγονός ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν συντρέχει δημιουργία κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης εξ αρχής, αλλά απλώς επέκταση της ήδη υφιστάμενης σχέσης μεταξύ Τ.Σ.Α.Υ. και ασφαλισμένων του, δια της οικειοθελούς επαύξησης των υποχρεώσεων και δικαιωμάτων των τελευταίων, μέσω καταβολής αυξημένων εισφορών και είσπραξης αυξημένων παροχών. Και τούτο, διότι, κατά την ορθότερη άποψη, όσα υποστηρίχθηκαν παραπάνω για τις δεσμεύσεις που πηγάζουν από την εξ αρχής καθιδρυόμενη προαιρετική ασφαλιστική σχέση προσήκουν, για την ταυτότητα των αναπτυχθέντων νομικών λόγων και στην περίπτωση της επέκτασης αυτής, ως αποτελούσης ειδικότερη μορφή προαιρετικής ασφάλισης (κατά τα αναφερόμενα στην παράγραφο 13).

30.Εξυπακούεται ότι, μετά την ως άνω γνωμοδοτική άποψη του Τμήματος, παρέλκει η απάντηση επί του δευτέρου ερωτήματος περί της δυνατότητας ή μη να συμψηφιστούν τα επιστρεπτέα ποσά με τις οφειλόμενες ασφαλιστικές εισφορές, καθόσον η δυνατότητα αυτή προϋποθέτει δικαίωμα επιστροφής των καταβληθεισών εισφορών.

31.Επί του τρίτου και τετάρτου των ερωτημάτων (σχετικά με την υποχρέωση ή μη καταβολής των, προαιρετικού και υποχρεωτικού χαρακτήρα, εισφορών και δη με τόκους και προσαυξήσεις ή μη).

Όπως, ήδη, προαναφέρθηκε, η υποχρέωση τόσο της καταβολής όσο και της είσπραξης των ασφαλιστικών εισφορών αποτελεί βασική συνέπεια της καθιδρυόμενης κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης. Στο πλαίσιο της εν λόγω αρχής, γίνεται δεκτό, κατά την πάγια νομολογία, ότι, σε περίπτωση υποχρεωτικής ασφάλισης, η παράλειψη του εργοδότη ή του ασφαλισμένου να καταβάλλει τις αναλογούσες ασφαλιστικές εισφορές και η αδράνεια των υπεύθυνων οργάνων του αρμόδιου ασφαλιστικού φορέα να εισπράξουν από τον υπόχρεο τις οφειλόμενες από αυτόν εισφορές δεν αποκλείουν, κατ' αρχήν, την εκ των υστέρων και εντός, βεβαίως, του χρόνου της τυχόν προβλεπόμενης παραγραφής, ενεργοποίηση της αξίωσης του οικείου Ασφαλιστικού Φορέα να καταβάλει ο κατά νόμον υπόχρεος τις ασφαλιστικές εισφορές που του αναλογούν για το παρελθόν.

32.Κατά την ίδια νομολογία, η ως άνω αναδρομική επιβάρυνση του ασφαλισμένου αντίκειται στην αρχή της χρηστής διοίκησης μόνον, εάν συντρέχουν αθροιστικά δύο προϋποθέσεις, ήτοι: α) εύλογη, σταθερή και επί μακρόν πεπτοίηση του ασφαλισμένου ότι δεν υπέχει τις επίμαχες ασφαλιστικές υποχρεώσεις και ένεκα αυτής παρέλειψε να καταβάλλει τις βαρύνουσες αυτόν ασφαλιστικές εισφορές, πεπτοίηση που προέρχεται από θετικές ενέργειες και όχι απλώς σχετική αδράνεια του ασφαλιστικού οργανισμού,³ και β) κίνδυνος σοβαρού κλονισμού της οικονομικής καταστάσεως του ασφαλισμένου (βλ. ΣτΕ 8/2016, 232/2012, 3014/10, 1345/2008 7μ., 1046/2006, 1140/2001, 4227/1998, 4139/ 1996, 5936/1995 7μ., 1479/1995 7μ., 712/1993, 807/1990 κ.α.).

33.Τα ανωτέρω έχουν άμεση εφαρμογή κατά την είσπραξη των, υποχρεωτικού χαρακτήρα, ασφαλιστικών εισφορών των ασφαλισμένων, εξυπακούεται, όμως, ότι, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ελλείψει αντίθετης νομοθετικής πρόβλεψης, οι ως άνω πάγιες νομολογιακές θέσεις είναι, οπωσδήποτε, εφαρμοστέες και στην προαιρετική ασφάλιση, ως ερειδόμενες σε βασικές αρχές τόσο της λειτουργίας του Ασφαλιστικού

³ Έτσι, έχει κριθεί ότι η μη διενέργεια ελέγχου από το Ταμείο και η μη όχληση του υποχρέου για τις εκ μέρους του οφειλόμενες εισφορές δεν δημιουργήσαν σε αυτόν την πεπτοίηση για την έλλειψη υποχρέωσης καταβολής επιπλέον εισφορών (ΣτΕ 3014/10).

συστήματος (διασφάλιση ασφαλιστικού κεφαλαίου κλπ.) όσο και του κράτους δικαίου (αρχές της χρηστής διοίκησης και δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου).

34. Άρα, οι οφειλόμενες ασφαλιστικές εισφορές των μονοσυνταξιούχων, είτε εκ της προαιρετικής είτε εκ της υποχρεωτικής ασφάλισης αυτών, είναι, κατ' αρχήν, εισπρακτέες στο σύνολό τους και δη στο πλαίσιο δεσμίας αρμοδιότητας των εντεταλμένων προς τούτο οργάνων του Ε.Φ.Κ.Α. (ως νομικού προσώπου διαδεχθέντος το Ε.Τ.Α.Α., που είχε διαδεχθεί το Τ.Σ.Α.Υ.), εκτός, εάν, κατά την κρίση των εν λόγω οργάνων, συντρέχουν αθροιστικά αμφότερες οι προμνημονευθείσες στην παράγραφο 32 (υπό στοιχ. α' και β') προϋποθέσεις. Έτσι, σε περίπτωση συνδρομής των ως άνω προϋποθέσεων, η επιδίωξη είσπραξης των εν λόγω οφειλών αντιβαίνει στην αρχή της χρηστής διοίκησης, κατά τα νομολογιακώς κριθέντα και, συνεπώς, ο Ε.Φ.Κ.Α. οφείλει να απέσχει από την είσπραξη αυτών, καθόσον οι σχετικές καταλογιστικές πράξεις, εάν προσβληθούν, θα κηρυχθούν άκυρες από τα Δικαστήρια.

35.Ειδικότερα, όμως, εν προκειμένω, πρέπει να γίνουν οι ακόλουθες διακρίσεις: α) Ως προς τις προσαυξημένες εισφορές των μονοσυνταξιούχων (του άρθρου 7§8β' ν. 982/79), η είσπραξη τυγχάνει ανεπίτρεπτη, εάν κρίνεται ότι θα προκαλέσει σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις στους υποχρέους και εφόσον προκύπτει μετά βεβαιότητας ότι το Τ.Σ.Α.Υ. ή το Ε.Τ.Α.Α. ενημέρωναν επισήμως τους συγκεκριμένους ασφαλισμένους ότι έχουν δικαίωμα διαγραφής από τον κλάδο των μονοσυνταξιούχων και μη καταβολής της προσαυξημένης εισφοράς. β) Αντιθέτως, ως προς τις εισφορές της κύριας σύνταξης, η σχετική υποχρέωση των ως άνω ασφαλισμένων παραμένει ενεργή, καθόσον, ακόμη και υπό τη διδόμενη εκδοχή ότι τα ως άνω Ταμεία παρείχαν επισήμως στους υποχρέους τη διαβεβαίωση ότι πρόκειται να διενεργηθεί συμψηφισμός των εισφορών αυτών με τις επιστρεπτές εισφορές τους από τον κλάδο των μονοσυνταξιούχων, είναι προφανές ότι η εν λόγω διαβεβαίωση δεν αναφερόταν σε ανυπαρξία της σχετικής ασφαλιστικής υποχρέωσης, αλλ' απλώς στη δυνατότητα συμψηφιστικής απόσβεσης αυτής.

36.Περαιτέρω, ως προς την υποχρέωση καταβολής προσθέτων τελών (προσαυξήσεων) και τόκων, λεκτέα τα εξής:

Το πρόσθετο τέλος (βλ. παράγραφο 10 του άρθρου 20 του ν.2556/1997), κατά τη σχετική νομολογία, αποτελεί κύρωση επιβαλλόμενη στον υπόχρεο λόγω καθυστέρησης καταβολής των εκ μέρους του οφειλόμενων ασφαλιστικών εισφορών (βλ. Σ.τ.Ε. 2654, 3828, 3239-40/2011, 1777/2008, 3329/1996, 2939-40/1994 κ.ά. Συναφώς, βλ. και ΣτΕ 249/2016, 1281/2016,

ΓΧ

1538/2015 7μ., 3550/2009 κ.ά. σχετικά με την επιβολή προσαυξήσεων εκπροθέσμου καταβολής, κατά το άρθρο 6 του Κ.Ε.Δ.Ε.).

Παρατηρείται, πάντως, ότι, για την απαλλαγή του υποχρέου από την εν λόγω κύρωση, η διαμορφωθείσα νομολογία λαμβάνει επεικέστερη θέση, σε σχέση προς τις ασφαλιστικές εισφορές και αξιώνει μόνο την, εκ μέρους του Ασφαλιστικού Ταμείου, δημιουργία στον υπόχρεο με θετικές ενέργειες σταθερά και από μακρού χρόνου τη δικαιολογημένη πεποίθηση ότι αυτός δεν υποχρεούται στην καταβολή των σχετικών εισφορών, χωρίς να απαιτεί και τη συνδρομή σοβαρού κλονισμού της οικονομικής του κατάστασης, στην περίπτωση επιβολής των προσαυξήσεων (βλ. ΣτΕ **2578/2008**, **2893/1993**, κατά τις οποίες η σχετική απαλλαγή από το πρόσθετο τέλος, για τον αναφερθέντα λόγο, ευρίσκει έρεισμα στην αρχή της χρηστής διοίκησης. Εμμέσως και ΣτΕ 2654/2011, 3015/2010).

37.Επομένως, αν συντρέχει η πιο πάνω προϋπόθεση και, ειδικότερα, αν ο υπόχρεος καθυστέρησε ή παρέλειψε την καταβολή των ασφαλιστικών του υποχρεώσεων, επειδή ακολούθησε τις ρητές υποδείξεις του οικείου Ασφαλιστικού Οργανισμού, τότε η επιβολή πρόσθετου τέλους σε βάρος του αντίκειται σαφώς στην αρχή της χρηστής διοίκησης, που, ως ελέχθη, αποτελεί έκφανση της αρχής του κράτους δικαίου, συνδεδεμένη αρρήκτως και με την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου και, κατά συνέπεια, η Διοίκηση (εν προκειμένω ο Ε.Φ.Κ.Α.), στο πλαίσιο του σεβασμού των εν λόγω αρχών, οφείλει να απέσχει της ρηθείσης επιβολής.

38.Τέλος, σε ό,τι αφορά στην επιβολή τόκων, σημειώνεται ότι το άρθρο 12 του ν.δ. 3348/1955, που προέβλεπε τον καταλογισμό τόκων ως πρόσθετης επιβάρυνσης, υπέρ του ΤΣΑΥ, λόγω υπερημερίας ως προς την καταβολή των εισφορών (παράγρ. 2), καταργήθηκε προ πολλού με το άρθρο 21§8 του ν. 1976/1991 (βλ. ΣτΕ 3239, 3240, 3828/2011, 1838, 3535/2007, Δ.Ε.Α. 4627/2013 κ.ά.). Επισημαίνεται δε ότι η πρόβλεψη επιβολής τόκων για καθυστερούμενες εισφορές από 1/1/2017, με το άρθρο 59 του ν.4445/2016 (Α' 236), ευλόγως δεν καταλαμβάνει τις περιπτώσεις που αφορούν στο τεθέν ερώτημα, λόγω της ρηθείσης κατάργησης του κλάδου των μονοσυνταξιούχων από 1/1/2016. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι, κατά την επιβολή των καθυστερούμενων εισφορών των μονοσυνταξιούχων, δεν θα επιβληθούν τόκοι.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

39.Ενόψει των προεκτεθέντων, επί των υποβληθέντων ερωτημάτων, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Στ' Τμήμα) γνωμοδότησε ομόφωνα, ως ακολούθως:

1) Η διαγραφή από τον κλάδο των μονοσυνταξιούχων του πρώην Τ.Σ.Α.Υ. και η επιστροφή σε αυτούς των οικείων ασφαλιστικών εισφορών, ως καταβληθεισών αχρεωστήτως, δεν είναι επιτρεπτή.

2) Ο αναδρομικός καταλογισμός των οφειλόμενων ασφαλιστικών εισφορών είναι κατ' αρχήν επιτρεπτός, πλην όμως αυτός καθίσταται ανεπίτρεπτος, υπό την έννοια ότι θα ακυρωθεί δικαστικώς, εφόσον το οικείο Ασφαλιστικό Ταμείο είχε επί μακρόν δημιουργήσει, με θετικές του ενέργειες, εύλογη και σταθερή πεποίθηση στον υπόχρεο ότι δεν υποχρεούται να καταβάλλει τις συγκεκριμένες ασφαλιστικές εισφορές και συγχρόνως διαπιστώνεται αρμοδίως ότι συντρέχει κίνδυνος σοβαρού κλονισμού της οικονομικής καταστάσεως του υποχρέου (βλ. ειδικότερες διακρίσεις της παραγρ. 35).

3) Επί αναδρομικής επιβολής οφειλόμενων ασφαλιστικών εισφορών, θα επιβληθεί συγχρόνως και πρόσθετο τέλος (προσαυξήσεις), λόγω εκπρόθεσμης καταβολής, εκτός αν το οικείο Ασφαλιστικό Ταμείο είχε επί μακρόν δημιουργήσει, με θετικές του ενέργειες, εύλογη και σταθερή πεποίθηση στον υπόχρεο ότι δεν υποχρεούται να καταβάλει τις συγκεκριμένες ασφαλιστικές εισφορές και

4) Η επιβολή τόκων, λόγω καθυστέρησης καταβολής των οφειλόμενων εισφορών είναι ανεπίτρεπτη.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 2-10-2017

Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Γ. Χαλκιάς

Ιωάννης Κωνσταντίνος Χαλκιάς
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Ο Εισηγητής

Θεόδωρος Γ. Ψυχογιός
Νομικός Σύμβουλος του Κράτους